

Nr 34.

Ankom till riksdagens kansli den 23 maj 1939 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om ändring av 8 § lagen den 23 juni 1928 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 170 i första kammaren av herr *Theodor Magnusson* och herr *Heüman* samt nr 163 i andra kammaren av fru *Rönn-Christiansson m. fl.* och nr 247 i samma kammare av herr *Nilsson* i Göteborg och fru *Nordgren*.

I motionerna I: 170 och II: 247 har yrkats, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av sådan ändring i gällande lag om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus, att i ifrågavarande lag dess mom. 2 i § 8 sista stycket måtte utgå».

I motionen II: 163 har, under hänvisning till bestämmelsen i 8 § 2. sista stycket lagen den 22 juni 1928 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus, hemställts, att riksdagen måtte besluta att nämnda stadgande måtte utgå.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framställda yrkandena, får utskottet hänvisa till motionerna.

Enligt 8 § 2. sista stycket *lagen den 22 juni 1928 om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus* — i det följande benämnd sjukhuslagen — må befattningshavare vid sådant sjukhus ej vara ledamot av sjukhusets direktion eller suppleant för ledamot.

Enligt 1 § sjukhuslagen åligger det landsting och stad, som ej deltagar i landsting, att för dem, som hava sin vistelseort eller hemort inom landstingsområdet eller staden, ombesörja anstaltsvård för sjukdom, skada och kroppsfel, i den mån icke annan drager försorg om sådan vård. I enahanda ordning bör anstaltsvård vid barnsörd ombesörjas. Lagens bestämmelser gälla däremot icke anstaltsvård, varom föreskrifter finnas meddelade i epidemilagen, samt ej heller anstaltsvård för sinnessjuka, sinnesslöa, fallande-sjuka, kroniskt kroppssjuka eller konvalescenter. Sjukhus anses enligt 2 § sjukhuslagen drivet av landsting eller kommun, därest landstinget eller kommunen eller sammanslutning, vari landsting eller kommun deltagar, helt eller till viss kvotdel i sista hand ansvarar för driftkostnaden. Med

sjukhus förstås i lagen sjukvårdsanstalt, som drives av landsting eller kommun och som ej är anordnad vid fattigvårdsanstalt eller lyder under militär myndighet. Sjukhus, som ej är inrättat uteslutande för vård av tuberkulos-sjuka, benämnes i lagen lasarett, om det är avsett för vårdbehövande oberoende av fallets svårare eller lindrigare art, och eljest sjukstuga. Sjukhus, som inrättats uteslutande för vård av tuberkulossjuka, benämnes sanatorium, om det är avsett för sådana sjuka oberoende av vårdens art, och eljest tuberkulossjukstuga.

Sjukhus skall enligt 8 § 1. förvaltas av en direktion, vilken utses av den, som driver sjukhuset. Direktionen skall enligt 8 § 2. bestå av minst fem eller, vad angår sjukstuga eller tuberkulossjukstuga, minst fyra för en tid av fyra kalenderår valda ledamöter, av vilka en bör vara läkare. För ledamöterna skall finnas lämpligt antal suppleanter, vilka utses i enahanda ordning och för samma tid som ledamöterna. Enligt 8 § 6. skall mellan direktionens sammanträden viss läkare vara sjukhusets inför direktionen ansvarige styresman.

I *sjukhusstadgan den 22 juni 1928 (nr 303)* ha meddelats vissa närmare bestämmelser för de olika slagen av ifrågavarande sjukhus. Beträffande lasarett föreskrives sålunda i 6 §, att direktionen skall handhava lasarettets förvaltning samt för sådant ändamål meddela de särskilda föreskrifter, som må finnas nödiga för tryggande av god ordning vid lasarettet samt för dettas ändamålsenliga skötsel. Enligt 3 § (senaste lydelse se Sv. förf.-saml. 1937: 981) skall jämte direktion och läkare vid varje lasarett finnas syssloman, prästman samt sjukvårds- och ekonomipersonal, varjämte husmoder och särskild kontorspersonal kunna anställas. Syssloman tillsättes och entledigas enligt 30 § av direktionen och är enligt 37 § pliktig att ställa sig till efterrättelse vad direktionen jämlikt stadgan anbefaller honom i tjänsten. Enligt 39 § (senaste lydelse se Sv. förf.-saml. 1938: 692) antages och entledigas ordinarie sjukvårdspersonal av direktionen, sedan vederbörande lasarettsläkare erhållit tillfälle att yttra sig. Extra sjukvårdspersonal antages och entledigas av styresmannen efter samråd med vederbörande lasarettsläkare. Enligt 41 § antages och entledigas kontors- och ekonomipersonal av direktionen med rätt för direktionen att åt annan överlämna befogenhet att antaga och att på egen begäran entlediga till nämnda personal hörande befattningshavare. Husmoder antages och entledigas enligt 42 a § (se Sv. förf.-saml. 1937: 981) av direktionen. I 40—42 §§ samt 42 a § föreskrives skyldighet för all personal att ställa sig till efterrättelse de instruktioner, direktionen jämlikt stadgan finner skäl utfärda. I fråga om sjukstugor, sanatorier och tuberkulossjukstugor gälla i stort sett likartade bestämmelser.

Det förslag till allmän sjukhusstadga, som framlades av *1920 års lasarettstadgekommitté* (statens off. utredn. 1922: 43), innehöll i 19 § bestämmelser om sammansättningen av direktionen för kommunalt sjukhus. Med

sådant sjukhus förstods enligt förslaget ett av landsting, kommun eller förening av kommuner drivet offentligt sjukhus. Enligt förslaget skulle styresmannen för sjukhuset vara ledamot av direktionen. Något förbud för övriga befattningshavare vid sjukhuset att vara ledamot eller suppleant för ledamot i direktionen fanns icke intaget i förslaget.

1926 års lasaretsstadgesakkunniga, som verkställde en omarbetning av lasaretsstadgekommitténs förslag, framlade i sitt betänkande med förslag till lag om vissa av landsting eller kommuner drivna sjukhus m. m. (statens off. utredn. 1927: 3) bland annat ett förslag till stadga angående lasarett, sjukstugor och tuberkulossjukvårdsanstalter. I nämnda förslag fanns i 7 § 1 mom. sista stycket intaget ett stadgande av innehåll att befattningshavare vid lasarett ej finge vara ledamot av lasarettets direktion eller suppleant för ledamot därav. Beträffande frågan, huruvida styresman för lasarett borde vara ledamot av lasarets direktion, anförde de sakkunniga bland annat följande:

De sakkunniga fästa större avseende än kommittén vid den principiella synpunkten, att befattningshavare överhuvud icke bör tillhöra den för vederbörande inrättning tillsatta styrelsen, vilken uppenbarligen i ett flertal fall måste hava att fatta beslut i frågor, som röra befattningshavaren. Det må vara att befattningshavares ledamotskap i vissa fall kan avlöpa utan att praktiska olägenheter yppas. Men det torde vara befogat att räkna med dylika olägenheter, därest det skulle bliva brukligt att låta befattningshavare erhålla sådant medlemskap. På denna grund föreslå de sakkunniga generellt förbud för befattningshavare att vara ledamot av direktionen eller suppleant för direktionsledamot, och de sakkunniga finna då rättvisan kräva, att även läkare inordnas i denna allmänna regel.

I proposition nr 101 vid 1928 års riksdag med förslag till lag om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus uttalade föredragande departementschefen, statsrådet Pettersson, beträffande stadgandet i 8 §, att han funnit det naturligt, att man från ledamotskap i direktion uteslutit ej blott de underordnade befattningshavarna — om lämpligheten därav syntes alla vara ense — utan även styresmannen.

I en vid samma riksdag i andra kammaren av herr Hage väckt motion nr 449, hemställdes bland annat, att ett tillägg skulle göras i stadgandet i 8 § 2. sista stycket av innehåll, att representant för befattningshavarna, i den utsträckning och på det sätt som landsting eller kommun, som dreve sjukhus, kunde besluta, finge närvara vid sammanträde med direktionen och deltaga i förhandlingarna men ej i besluten, då frågor behandlades, vilka rörde avlöning och anställningsvillkor eller eljest spörsmål, som berörde personalen.

Andra lagutskottet avstyrkte i utlåtande nr 35 ovannämnda yrkande i motionen samt tillstyrkte propositionen beträffande 8 § 2. sista stycket.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

I skrivelse den 8 april 1937 till chefen för socialdepartementet har *svenska kommunalarbetareförbundet* hemställt om medverkan till sådan ändring av sjukhuslagen, att förbudet för befattningshavare vid sjukhus att vara ledamot av sjukhusdirektionen eller suppleant undanröjes.

Då spørsmålet, huruvida förbudet för befattningshavare vid sjukhus att vara ledamot av sjukhusets direktion bör bibehållas eller icke, kan anses äga visst samband med frågan om förhandlingsrätt för dessa befattningshavare, må erinras, att från tillämpningen av lagen den 11 september 1936 (nr 506) om förenings- och förhandlingsrätt äro undantagna sådana arbetstagare i statens eller kommunernas tjänst, som äro underkastade ämbetsmannaansvar. Sedan den 4 juni 1937 utfärdats en kungörelse (nr 292) angående förhandlingsrätt för statens tjänstemän, har chefen för socialdepartementet den 3 januari 1938 efter bemyndigande av Kungl. Maj:t tillkallat tre personer för att biträda med utredning rörande frågan om tillskapandet av en förhandlingsordning för sådana arbetstagare i kommunernas tjänst, som äro underkastade ämbetsmannaansvar. Såsom resultat av denna utredning föreligger numera ett den 20 december 1938 avgivet betänkande med förslag till lag om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän (statens off. utredn. 1938: 56). Detta lagförslag äger tillämpning å kommunala tjänstemän, som äro underkastade ämbetsmannaansvar eller innehava befattningar, upptagna i kommunal lönestat eller tjänsteförteckning. Såsom följd av denna förslagens omfattning föreslås i betänkandet tillika sådan ändring i lagen om förenings- och förhandlingsrätt, att från dess tillämpning jämväl skola undantagas sådana kommunala tjänstemän, som innehava befattningar, upptagna i kommunal lönestat eller tjänsteförteckning. Ett genomförande av dessa förslag skulle alltså innebära, att samtliga arbetstagare i kommunernas tjänst tillförsäkrades förhandlingsrätt, antingen enligt lagen om förenings- och förhandlingsrätt eller enligt lagen om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän. Betänkandet har för yttrande remitterats till åtskilliga myndigheter och sammanslutningar.

Beträffande frågan, vilka arbetstagare vid sjukhusen, som äro underkastade ämbetsmannaansvar, tillåter sig utskottet hänvisa till den redogörelse för detta spørsmål, som lämnats i utskottets utlåtande nr 25/1938 i anledning av väckta motioner angående visst tillägg till sjukhuslagen (sid. 7—9).

Utskottet. Gällande lagstiftning innehåller icke något generellt förbud för befattningshavare i allmän tjänst att vara ledamot av styrelsen eller direktionen för det företag befattningshavaren tillhör. Med hänsyn härtill kan det visserligen framstå som anmärkningsvärt, att ett förbud i sådant hänseende ansetts böra stadgas för sjukhuspersonalens vidkommande.

Oavsett huruvida för visst verksamhetsområde sådant förbud förefinnes eller icke, anser utskottet, att starka skäl kunna anföras till stöd för grund-

satsen, att befattningshavare vid allmänt företag icke bör vara ledamot av företagets styrelse eller direktion. Denna har ofta att taga ställning till befordringsfrågor och andra ärenden av ömtålig natur, vid vilkas avgörande en ledamot, som tillika är anställd vid företaget, mången gång kan komma att befinna sig i en svår belägenhet. Utskottet finner det visserligen vara i hög grad önskvärdt, att styrelsen eller direktionen för ett allmänt företag vid behov kan erhålla tillgång till den särskilda erfarenhet, som personalen under sin tjänstgöring förvärvat. Denna erfarenhet kan dock i allmänhet icke i önskvärd omfattning göras tillgänglig allenast därigenom, att en befattningshavare inträder som ledamot av styrelsen eller direktionen. I detta hänseende synas större fördelar vara att vinna genom rådplägning med representanter för just de personalgrupper, som kunna besitta särskild sakkunskap i en viss till behandling föreliggande fråga.

I detta sammanhang vill utskottet erinra, att ett av särskilt tillkallade sakkunniga avgivet förslag till lag om förhandlingsrätt för kommunala tjänstemän för närvarande är beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Därest nämnda förslag upphöjes till lag, kommer möjlighet att förefinnas för samtliga vid sjukhusen anställda personalgrupper att delta i förhandlingar om ett flertal ärenden, vilka äro av stor betydelse för sjukhusens drift. I sådant hänseende må omnämnas frågor, som beröra befattningshavares allmänna anställnings-, arbets- och avlöningsvillkor ävensom tillämpningen av sådana villkor. Enligt utskottets mening bör, innan slutlig ställning tages till det i motionerna berörda spörsmålet, avvaktas, huruvida det sålunda framlagda förslaget kommer att läggas till grund för lagstiftning i ämnet och i så fall vilka erfarenheter, som kunna vinnas av förhandlingsrättens genomförande.

Utskottet får därför hemställa,

- 1) att motionerna I: 170 och II: 247 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt
- 2) att motionen II: 163 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 maj 1939.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Hagman, Löfvander, Linnér, Sten, Wistrand, Näslund** och *Nils Svensson**;

från andra kammaren: fröken *Hesselgren*, herrar *Hage, Olovson* i Västerås, *Skoglund**, *Pettersson* i Hällbacken*, *Hallagård**, fru *Nordgren* och herr *von Seth**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Sten, Hage* och *Olovson* i Västerås samt fru *Nordgren*, vilka ansett, att utskottet bort föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning beträffande frågan, under vilka förutsättningar 8 § 2. sista stycket i lagen om vissa av lands-ting eller kommun drivna sjukhus må kunna upphävas.